

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการสุขภาวะทางจิตของนักศึกษา
ระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู :
การวิเคราะห์โดยโมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง**
Causal Factors of Psychological Well-Being Growth Of Student
Teachers During Professional Teaching Practice :
An Analysis With Latent Growth Curve Model

สรัญญา จันทรชูสกุล* อวยพร เรืองตระกูล และกมลวรรณ ดงชนกานนท์
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงสุขภาวะทางจิตของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูกับข้อมูลเชิงประจักษ์ รวมถึงวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการสุขภาวะทางจิต กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นนักศึกษาครูชั้นปีที่ 5 ที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูครั้งแรกในภาคต้น ปีการศึกษา 2554 โดยใช้การสุ่มมหาวิทยาลัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย มีขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 2,070 คน จากมหาวิทยาลัยจำนวน 18 แห่งทั่วประเทศ เก็บข้อมูลจำนวน 5 ครั้ง ระยะห่างครั้งละประมาณ 2 เดือน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนค่า 5, 7 และ 9 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบโค้ง และการวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง ด้วยโปรแกรม SPSS และ Mplus 7

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. โมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงสุขภาวะทางจิตของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีรูปแบบพัฒนาการแบบไม่ใช่เส้นตรง มีค่าเฉลี่ยสถานะเริ่มต้นเท่ากับ 5.229 และมีค่าเฉลี่ยอัตราพัฒนาการ เท่ากับ 0.122

* ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)
e-mail: bee_seeyou@hotmail.com

Causal Factors of Psychological Well-Being Growth Of Student Teachers
During Professional Teaching Practice : An Analysis With Latent Growth Curve Model

**งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับทุนสนับสนุนทุนวิจัยจาก “ทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” และโครงการเครือข่ายเชิงกลยุทธ์
เพื่อการผลิตและพัฒนาอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

2. ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อค่าสถานะเริ่มต้นสุขภาวะทางจิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ตัวแปร กลวิธีการเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยง บุคลิกภาพมีจิตความไม่มั่นคงทางอารมณ์ และความสามารถในการปฏิบัติงานครู ปัจจัยที่ส่งผลต่ออัตราพัฒนาการสุขภาวะทางจิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ตัวแปร กลวิธีการเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยง บุคลิกภาพมีจิตความไม่มั่นคงทางอารมณ์ ความสามารถในการปฏิบัติงานครู การสนับสนุนทางสังคมจากครูพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์ ทั้งนี้ ตัวแปรทำนายในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนในค่าสถานะเริ่มต้นและอัตราพัฒนาการสุขภาวะทางจิต ได้ร้อยละ 50.6 และ 17.8 ตามลำดับ

คำสำคัญ : สุขภาวะทางจิต โมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง

Abstract

The purposes of this research were 1) to develop and validate the latent growth curve model of psychological well-being development of student teachers during their professional teaching practice and 2) to analyze the factors that affected their psychological well-being development. The sample consisted of 2,070 fifth year student teachers who had practice in professional teaching, selected by random sampling from eighteen universities in Thailand. Data were collected five times in a period of two months. Five, seven, and nine point Likert scale items were used. The data analysis employed descriptive statistics, repeated-measure analysis of variance, curve-estimation regression analysis, and Latent Growth Curve Model (LGCM testing by SPSS and Mplus 7).

The findings were as follows:

1) The latent growth curve model of psychological well-being of student teachers fit with empirical data and indicated a nonlinear growth curve. The mean initial status and growth rates were 5.229 and 0.122, respectively.

2) The substantial covariate factors affecting the initial status of psychological well-being were avoidance to problems strategies, personality traits of neuroticism, and teacher efficacy. The substantial covariate factor effecting growth rate of psychological well-being were avoidance coping strategies, personality trait of neuroticism, teacher efficacy, social support from cooperating teachers, and supervisors. The covariates explained the variance of the initial status and growth rate of psychological well-being with percentages of 50.6 and 17.8, respectively.

Keywords : psychological well-being, latent growth curve model

บทนำ

สุขภาวะทางจิตเป็นดัชนีหนึ่งที่บ่งชี้การมีคุณภาพชีวิตที่ดี ผู้ที่มีสุขภาวะทางจิตที่ดีจะส่งผลให้มีความต้องการที่จะดำเนินการชีวิตต่อไปอย่างมีความหวัง มีความกระตือรือร้น มีความคิดสร้างสรรค์ พร้อมที่จะเรียนรู้เปิดรับประสบการณ์ใหม่ๆ และปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น (พิศสมัย อรทัย, 2548) ซึ่งจากผลวิจัยของ Staw & Barsade (1993 อ้างถึงใน หทัยรัตน์ พจนปรีชากุล, 2551) พบว่า นักศึกษาที่มีสุขภาวะทางจิตที่ดีจะมีการตัดสินใจที่ถูกต้องแม่นยำกว่า มีพฤติกรรมทางสังคมที่ดีกว่า และมีผลการเรียนที่ดีกว่า ด้วยเหตุนี้ สุขภาวะทางจิตจึงมีความสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ไปตามช่วงวัยหรือเมื่อมีสภาวะเหตุการณ์ใดๆ ที่เข้ามาส่งผลกระทบ

สำหรับนิสิตนักศึกษาซึ่งอยู่ในวัยเรียนนั้น นอกจากจะต้องเรียนให้ครบตามหลักสูตรที่กำหนดแล้วยังต้องฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ตรง และเตรียมพร้อมที่จะก้าวสู่การทำงานในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หรือศึกษาศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) ซึ่งได้กำหนดให้นักศึกษาทุกคนต้องผ่านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอย่างน้อย 1 ปี นับว่าเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการผลิตครู เนื่องจากนักศึกษาจะได้นำเอาความรู้ที่ได้ศึกษาจากเนื้อหาวิชาการ ทฤษฎีวิชาชีพ และความสามารถเฉพาะตนที่ได้รับการฝึกฝนจากอาจารย์ผู้สอนไปประยุกต์ใช้ในการฝึกทักษะการสอนในรูปแบบต่างๆ ตลอดจนได้มีโอกาสเรียนรู้สภาพความเป็นจริงของการเรียนการสอน การฝึกประสบการณ์วิชาชีพนั้นนักศึกษาจะต้องปฏิบัติงานครูทั้งหมดเสมือนเป็นครูประจำการคนหนึ่ง (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2553) แต่การเปลี่ยนจากบทบาทจากนักศึกษามาสมทบบทบาทครู ทำให้นักศึกษาต้องปรับตัวให้เข้ากับบริบทแวดล้อมใหม่ในสถานศึกษา ประกอบกับภาระงานที่ต้องรับผิดชอบ และการฝึกปฏิบัติการในสถานการณ์จริงอาจเกิดเหตุการณ์ที่ไม่สามารถคาดเดาได้ รวมถึงปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สิ่งต่างๆ เหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาวะทางจิตของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้ นอกจากนี้ ผลการวิจัยของ Wright & Cropanzano (2000) แสดงให้เห็นว่า สุขภาวะทางจิตสามารถเป็นตัวแปรในการทำนายผลการปฏิบัติงานได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และอาจจะส่งผลกระทบต่อเนื่องไปถึงการตัดสินใจประกอบวิชาชีพครูของนักศึกษาในอนาคต ดังผลการวิจัยของ Wright & Bonett (2007) พบว่า บุคคลที่มีสุขภาวะทางจิตอยู่ในระดับต่ำมีโอกาสที่น่าจะออกจากงานมีสูง ด้วยเหตุนี้ สุขภาวะทางจิตจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการทำนายการลาออกจากงานได้

ด้วยความสำคัญของสุขภาวะทางจิตดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาพัฒนาการสุขภาวะทางจิตของนักศึกษาระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู รวมถึงต้องการศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการสุขภาวะทางจิตของนักศึกษาได้ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำโมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง (Latent Growth Curve Model : LGCM) ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มของการวัดพัฒนาการแนวใหม่มาใช้ในการวิจัย เนื่องจากสามารถศึกษาพัฒนาการและอิทธิพลของตัวแปรทำนายที่มีต่อพัฒนาการสุขภาวะทางจิต ซึ่งจะทำให้ได้รับสารสนเทศทั้งพัฒนาการสุขภาวะทางจิต และทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการได้พร้อมๆ กัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงสุขภาวะทางจิตของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูกับข้อมูลเชิงประจักษ์
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการสุขภาวะทางจิตของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ขอบเขตการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยพบปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางจิตจำนวนหนึ่ง แต่ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกปัจจัยที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาครูจำนวน 6 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรกลวิธีการเผชิญปัญหา บุคลิกภาพ ในมิติด้านความไม่มั่นคงทางอารมณ์ ความสามารถในการปฏิบัติงานครู การสนับสนุนทางสังคมจากครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ และเพื่อนนักศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 5 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หรือศึกษาศาสตรบัณฑิต ในมหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยในกำกับ และมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ ที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูครั้งแรกในภาคต้น ปีการศึกษา 2554 ใช้การสุ่มมหาวิทยาลัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามภูมิภาคด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เพื่อควบคุมลักษณะของกลุ่มตัวอย่างให้มีความใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยจึงศึกษากับกลุ่มสาขาที่เป็นวิชาการพื้นฐาน ประกอบด้วยสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ประถมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย สังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ และภาษาต่างประเทศอื่นๆ และจะต้องฝึกประสบการณ์ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานเท่านั้น

ในการวิเคราะห์ครั้งนี้มีพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่า 76 ค่า และเนื่องจากขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนต่อการวิเคราะห์ที่นักสถิติวิเคราะห์ตัวแปรพหุใช้กันมากคือ ขนาดตัวอย่าง 10 -20 คน ต่อ 1 พารามิเตอร์ ที่ต้องประมาณค่าในโมเดลกรอบแนวคิดในการวิจัย (Hair et al., 2010; สุนทรพจน์ ดำรงค์พานิช, 2554) ดังนั้น จึงต้องมีขนาดตัวอย่างอย่างน้อย 760 - 1,520 คน แต่เมื่อดำเนินการสุ่มจริงพบว่า ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 2,070 คน ส่วนใหญ่นักศึกษาหญิง 1,719 คน (ร้อยละ 83.04) มาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ 1,382 คน (ร้อยละ 66.76) อยู่ในเขตภาคกลาง 617 คน (ร้อยละ 29.81) ภาคเหนือ 523 คน (ร้อยละ 25.27) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 483 คน (ร้อยละ 23.33) และภาคใต้ 447 คน (ร้อยละ 21.59)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม จำนวน 6 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ หรือเติมข้อความ

ตอนที่ 2 กลวิธีการเผชิญปัญหา ผู้วิจัยประยุกต์จากแบบวัดการเผชิญปัญหาที่พัฒนาขึ้นโดย สุภาพรณ โคตรจรัส และ ชุมพร ยงกิตติกุล (2544) และแบบวัดที่พัฒนาโดย เปรมพร มั่นเสมอ และ คณะ (2545) ประกอบด้วยกลวิธีการเผชิญปัญหา 3 แบบ คือ การเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหา แบบแสวงหาการสนับสนุนทางสังคม และแบบหลีกเลี่ยง มีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 36 ข้อ ค่าความเที่ยงอยู่ระหว่าง .625 - .873

ตอนที่ 3 บุคลิกภาพในมิติความไม่มั่นคงทางอารมณ์ (neuroticism) ผู้วิจัยใช้มาตรวัด บุคลิกภาพ 5 มิติ ตามแนวโครงสร้าง NEO PI-R ของ Costa & McCrae (1992) ซึ่งเป็นแบบวัดมาตรฐาน พัฒนาโดย ขวัญเรือน แสงจีน และคณะ (2546) ภายใต้คำแนะนำของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณางค์ มณีศรี อาจารย์ประจำสาขาจิตวิทยาสังคม คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีลักษณะเป็น มาตรประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ ค่าความเที่ยง เท่ากับ .749

ตอนที่ 4 ความสามารถในการปฏิบัติงานครู ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดของ Tschannen-Moran & Hoy (2001) ตามที่ได้พัฒนามาตรวัด Teachers' Sense of Efficacy Scale ความสามารถในการปฏิบัติงานครู แบ่งออกเป็น 4 ด้านคือ 1) ด้านการส่งเสริมผู้เรียน 2) ด้านการสอน 3) ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน และ 4) ด้านการวิจัยในชั้นเรียน มีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 9 ระดับ จำนวน 34 ข้อ ค่าความเที่ยง เท่ากับ .973

ตอนที่ 5 การสนับสนุนทางสังคม ผู้วิจัยพัฒนาตามแนวคิดของ House (1981 อ้างถึงใน Tardy, 1985) แบ่งออกเป็นการสนับสนุน 4 ด้านคือ 1) ด้านอารมณ์ 2) ด้านข้อมูลข่าวสาร 3) ด้านการประเมิน และ 4) ด้านสิ่งของ แรงงาน และการเงิน โดยวัดการสนับสนุนจาก 3 แหล่ง คือ ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ และเพื่อนนักศึกษา มีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ โดยมีค่าความเที่ยงอยู่ระหว่าง .963 - .967

ตอนที่ 6 สุขภาวะทางจิต ผู้วิจัยใช้นิยามของ Diener (1984) ซึ่งประกอบด้วย ความรู้สึกทางบวก ความรู้สึกทางลบ และความพึงพอใจในชีวิต โดยประยุกต์ใช้แบบวัด Positive and Negative Affect Scale (PANAS) พัฒนาโดย Watson et al. (1988) ในการวัดความรู้สึกทางบวกและความรู้สึกทางลบ และประยุกต์ใช้แบบวัด Satisfaction with Life Scale (SWLS) พัฒนาโดย Diener et al. (1985) สำหรับวัดความพึงพอใจในชีวิตในภาพรวม และใช้แนวคิดของ Chow (2005) และ Zullig et al. (2009) ในการพัฒนาเครื่องมือสำหรับวัดความพึงพอใจในชีวิตเฉพาะด้าน แบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 7 ระดับ จำนวน 53 ข้อ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .950

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ครอบคลุมตลอดช่วงเวลา 1 ปีการศึกษา ของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยโดยมีการเก็บข้อมูลจำนวน 5 ครั้ง ห่างกันประมาณ 2 เดือน โดยเริ่มเก็บข้อมูลครั้งที่ 1 ในช่วงการปฐมนิเทศก่อนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ทั้งนี้ การวัดสุขภาวะทางจิตใช้แบบสอบถามฉบับเดิมทุกครั้ง ในส่วนของปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางจิต ผู้วิจัยกำหนดเก็บข้อมูลในครั้งที่ 1 ทุกตัวแปร ยกเว้นตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมซึ่งเก็บข้อมูลในครั้งที่ 2 เนื่องจากนักศึกษาจะได้รับการสนับสนุนจากครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ และเพื่อนนักศึกษา หลังจากที่ได้รับ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพไประยะหนึ่งแล้ว

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนที่ 1 เป็นการวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ส่วนที่ 2 เป็นการวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์วิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ (repeated-measure analysis of variance) การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบโค้ง (curve -estimation regression analysis) และการวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง (LGCM) ด้วยโปรแกรม SPSS และ Mplus 7

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่สำคัญสำหรับตอบวัตถุประสงค์วิจัย มีดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้นของคะแนนการวัดสุขภาวะทางจิต ครั้งที่ 1-5 ของกลุ่มตัวอย่าง มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นทุกครั้งที่การวัด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.220, 5.297, 5.395, 5.422 และ 5.466 ตามลำดับ โดยมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ระหว่าง 0.575 - 0.680 และเมื่อวิเคราะห์ด้วยความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ พบว่า ค่าสถิติทดสอบเอฟ (F-test) ที่ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างช่วงเวลาของการวัดสุขภาวะทางจิต มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ ค่าเฉลี่ยสุขภาวะทางจิตระหว่างการวัดทั้ง 5 ครั้ง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ รายละเอียดดังตารางที่ 1 และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของตัวแปรสุขภาวะทางจิต ด้วยวิธี Bonferoni ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าเฉลี่ยของตัวแปรสุขภาวะทางจิตในการวัดแต่ละครั้งของการวัดแตกต่างกันอย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกคู่ ยกเว้นการวัดครั้งที่ 3 กับ ครั้งที่ 4 ที่มีค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 1 การทดสอบความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำของสุขภาวะทางจิต

Within-Subjects Effects Test					
สถิติ	SS	df	MS	F	P
Sphericity assumed	82.397	4.000	20.599	117.926	.000
Sphericity not assumed					
Greenhouse-Geisser	82.397	3.907	21.090	117.9256	.000
Huynh-Feldt	82.397	3.915	21.045	117.9256	.000
Lower-bound	82.397	1.000	82.397	117.9256	.000

Mauchly's Test of Sphericity : Mauchly's $W = 0.953$, Approx. Chi-Square = 99.523, $df = 9$, $p = 0.00$

2. การตรวจสอบแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสุขภาวะทางจิตด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบโค้ง ผลการวิเคราะห์พบว่า การวิเคราะห์การถดถอยทั้งแบบแผนเชิงเส้นโค้ง ($F = 38201.184$) และแบบแผนเชิงเส้นตรง ($F = 224609.95$) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งคู่ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ (R^2) พบว่า แบบแผนเชิงเส้นโค้งมีค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ ($R^2 = .881$) ซึ่งสูงกว่าแบบแผนเชิงเส้นตรง ($R^2 = .775$) รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์แบบแผนพัฒนาการสุขภาวะทางจิต

แบบแผนพัฒนาการ	df	SS	MS	F	Sig.	R	R2
เส้นโค้ง การถดถอย	2	265588.63	132794.32	38201.184	.000	.939	.881
ความคลาดเคลื่อน	10343	35954.16	3.480				
เส้นตรง การถดถอย	1	224609.95	224609.95	30199.910	.000	.863	.775
ความคลาดเคลื่อน	10344	76932.85	7.440				

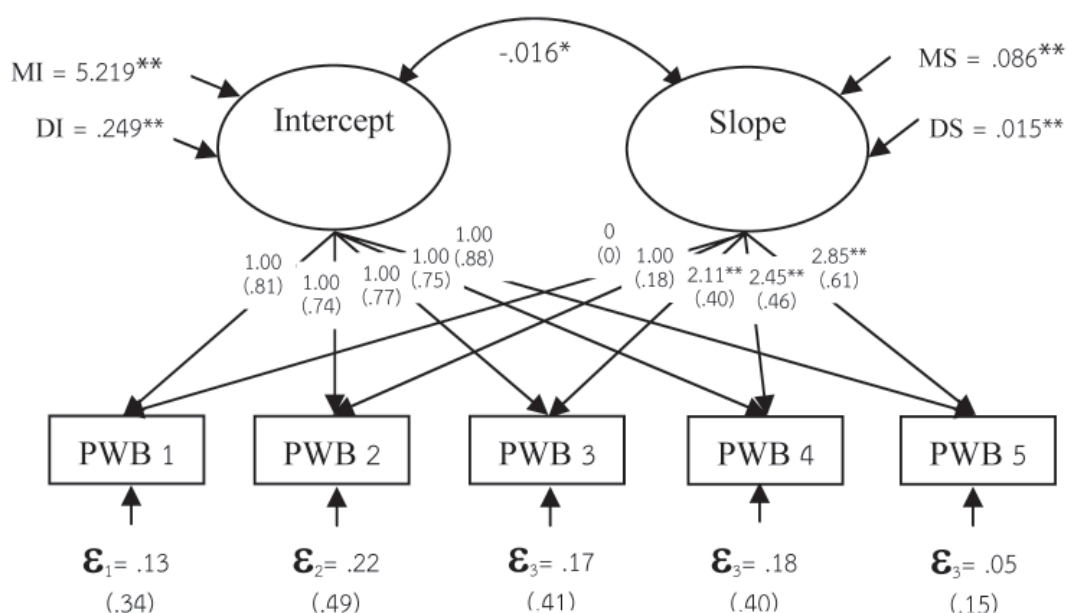
3. ผลการพัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ 3.1 ผลการวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงแบบไม่มีเงื่อนไข (unconditional latent growth model) เพื่อตรวจสอบความตรงโมเดลโค้งพัฒนาการของตัวแปรสุขภาวะทางจิตที่มีความเหมาะสมกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากที่สุด และ 3.2 ผลการวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงแบบมีเงื่อนไข (conditional latent growth model) เพื่อตรวจสอบอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพัฒนาการสุขภาวะทางจิตของนักศึกษาระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามสมมติฐานการวิจัย ได้ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

3.1 ผลการวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงแบบไม่มีเงื่อนไข

ผู้วิจัยได้พัฒนาโมเดลในการวิเคราะห์ข้อมูลสุขภาวะทางจิต 3 รูปแบบคือ (1) โมเดลพัฒนาการเชิงเส้นตรง (linear growth model) (2) โมเดลพัฒนาการพารามิเตอร์อิสระ (free parameter growth model) และ (3) โมเดลพัฒนาการเชิงเส้นโค้ง (quadratic growth model) ผลการตรวจสอบความตรงโมเดลโค้งพัฒนาการของตัวแปรสุขภาวะทางจิต 3 รูปแบบ สรุปได้ว่า โมเดลพัฒนาการพารามิเตอร์อิสระมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากดัชนี $\chi^2 = 4.544$, $df = 3$, $p = 0.2084$, $CFI = 0.999$, $TLI = 0.998$, $RMSEA = 0.016$ และ $SRMR = 0.034$ มีผลการประมาณค่า ค่าเฉลี่ยสถานะเริ่มต้นสุขภาวะทางจิต (ML) เท่ากับ 5.219 และค่าเฉลี่ยอัตราพัฒนาการ (MS) เท่ากับ 0.086 ซึ่งแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รายละเอียดดังตารางที่ 3 และแผนภาพที่ 1

ตารางที่ 3 ผลการตรวจสอบความตรงโมเดลโค้งพัฒนาการของตัวแปรสุขภาวะทางจิต

ค่าดัชนีระดับความกลมกลืน	โมเดลพัฒนาการเชิงเส้นตรง	โมเดลพัฒนาการพารามิเตอร์อิสระ	โมเดลพัฒนาการเชิงเส้นโค้ง
χ^2	20.956	4.544	21.169
df	3	3	4
P	0.0001	0.2084	0.0003
CFI	0.994	0.999	0.994
TLI	0.980	0.998	0.985
RMSEA	0.054	0.016	0.046
SRMR	0.020	0.034	0.069

แผนภาพที่ 1 ผลการประมาณค่าพารามิเตอร์โมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงสุขภาวะทางจิตของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแบบไม่มีเงื่อนไข

หมายเหตุ : 1) ** หมายถึง $p < .01$, * หมายถึง $p < .05$

2) ค่าที่อยู่ในวงเล็บเป็นค่ามาตรฐาน

3.2 ผลการวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงแบบมีเงื่อนไข

ผู้วิจัยได้พัฒนาโมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงแบบมีเงื่อนไข เพื่อตรวจสอบอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพัฒนาการสุขภาวะทางจิตของนักศึกษาระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามสมมติฐานการวิจัย โดยกำหนดให้เป็นพารามิเตอร์อิสระ ผลการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบและเปรียบเทียบความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า โมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากดัชนี $\chi^2 = 305.828$, $df = 268$, $p = 0.0558$, CFI = 0.999, TLI = 0.999, RMSEA = 0.008 และ SRMR = 0.042 โดยมีผลการประมาณค่า ค่าเฉลี่ยสถานะเริ่มต้นสุขภาวะทางจิต (ML) มีค่าเท่ากับ 5.229 และมีความแปรปรวน (DL) เท่ากับ 0.151 ค่าเฉลี่ยอัตราพัฒนาการสุขภาวะทางจิต (MS) มีค่าเท่ากับ 0.122 และมีความแปรปรวน (DS) เท่ากับ 0.054 ความสัมพันธ์หรือความแปรปรวนร่วมระหว่างค่าสถานะเริ่มต้นกับอัตราพัฒนาการ (RLS) มีค่าเท่ากับ -0.031 สำหรับค่าสัมประสิทธิ์พื้นฐานหรือน้ำหนักองค์ประกอบของอัตราพัฒนาการในการวัดครั้งที่ 1-5 ในรูปคะแนนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0, 0.38, 0.58, 0.62, และ 0.90 ตามลำดับ โดยทุกค่าที่กล่าวมามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการสุขภาพทางจิตในการศึกษาคั้งนี้จำนวน 6 ตัวแปร คือ ตัวแปรกลวิธีการเผชิญปัญหา (COP) เป็นตัวแปรต้นที่มี โดยกำหนดให้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้กลวิธีการเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยง มีค่าเท่ากับ 1 และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้กลวิธีการเผชิญปัญหาเชิงบวกมีค่าเท่ากับ 0 ตัวแปรสังเกตได้จำนวน 1 ตัวแปร คือ บุคลิกภาพในมิติความไม่มั่นคงทางอารมณ์ (NEU) และตัวแปรแฝงจำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรความสามารถในการปฏิบัติงานครู (TEF) การสนับสนุนทางสังคมจากครูพี่เลี้ยง (SST) การสนับสนุนทางสังคมจากอาจารย์นิเทศก์ (SSS) และการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนนักศึกษา (SSF) ซึ่งตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมทั้ง 3 ตัวแปรผู้วิจัยได้กำหนดให้ส่งผลต่ออัตราพัฒนาการ (slope) เท่านั้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ปรับค่าของตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นตัวแปรต่อเนื่องด้วยค่าเฉลี่ย (grand mean centering) ซึ่งส่งผลให้ตัวแปรสังเกตได้และตัวแปรแฝงมีค่าเฉลี่ยเป็นศูนย์ การปรับตัวแปรให้ค่าเฉลี่ยเป็นศูนย์จึงทำให้ง่ายต่อการตีความค่าสถานะเริ่มต้น

เมื่อพิจารณาขนาดอิทธิพลของตัวแปรในโมเดล พบว่า ตัวแปรความสามารถในการปฏิบัติงานครู (TEF) เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อค่าสถานะเริ่มต้นมากที่สุด ($\beta = 0.495$) รองลงมาคือ บุคลิกภาพในมิติความไม่มั่นคงทางอารมณ์ (NEU) ($\beta = -0.390$) และเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยง (COP) ($\beta = -0.153$) ตามลำดับ ทุกตัวแปรมีอิทธิพลต่อค่าสถานะเริ่มต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่ออัตราพัฒนาการ พบว่า ตัวแปรความสามารถในการปฏิบัติงานครู (TEF) เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่ออัตราพัฒนาการมากที่สุด ($\beta = -0.347$) รองลงมาคือ บุคลิกภาพในมิติความไม่มั่นคงทางอารมณ์ (NEU) ($\beta = 0.131$) การสนับสนุนทางสังคมจากครูพี่เลี้ยง (SST) ($\beta = 0.126$) การเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยง (COP) ($\beta = 0.113$) และการสนับสนุนทางสังคมจากอาจารย์นิเทศก์ (SSS) ($\beta = 0.059$) ตามลำดับ ทุกตัวแปรมีอิทธิพลต่ออัตราพัฒนาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยกเว้นตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมจากอาจารย์นิเทศก์ (SSS) ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่ตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนนักศึกษา (SSF) เป็นตัวแปรเดียวที่มีอิทธิพลต่ออัตราพัฒนาการอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ตัวแปรทำนายในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนในค่าสถานะเริ่มต้นและอัตราพัฒนาการสุขภาพทางจิต ได้ร้อยละ 50.6 และ 17.8 ตามลำดับ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4 และแผนภาพที่ 2

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์โมเดลโมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงสุขภาวะทางจิตแบบมีเงื่อนไข

พารามิเตอร์	Estimate	SE	t	β
ค่าเฉลี่ยสถานะเริ่มต้น ($R^2 = 0.506$)	5.229**	0.010	499.665	-
ค่าเฉลี่ยของอัตราพัฒนาการ ($R^2 = 0.178$)	0.122**	0.009	13.168	-
Var. Intercept	0.151**	0.008	18.450	-
Var. Slope	0.054**	0.007	7.694	-
Cov. Intercept & Slope	-0.031**	0.004	-7.789	-
ปัจจัยที่มีผลต่อค่าสถานะเริ่มต้น				
การเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยง (COP)	-0.547**	0.062	-8.771	-0.153
บุคลิกภาพมีความไม่มั่นคงทางอารมณ์ (NEU)	-0.425**	0.023	-18.809	-0.390
ความสามารถในการปฏิบัติงานครู (TEF)	0.329**	0.014	24.192	0.495
ปัจจัยที่มีผลต่ออัตราพัฒนาการ				
การเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยง (COP)	0.187**	0.045	4.144	0.113
บุคลิกภาพมีความไม่มั่นคงทางอารมณ์ (NEU)	0.066**	0.014	4.761	0.131
ความสามารถในการปฏิบัติงานครู (TEF)	-0.107**	0.011	-9.795	-0.347
การสนับสนุนทางสังคมจากครูพี่เลี้ยง (SST)	0.046**	0.011	4.362	0.126
การสนับสนุนทางสังคมจากอาจารย์นิเทศก์ (SSS)	0.020*	0.010	2.097	0.059
การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนนักศึกษา (SSF)	0.003	0.010	0.352	0.009

จากผลการวิเคราะห์ที่สามารถนำผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรทำนายมาเขียนสมการประมาณค่าเฉลี่ยของสถานะเริ่มต้นและอัตราพัฒนาการ ในรูปของคะแนนดิบ ได้ดังนี้

$$\begin{aligned}\eta_{ii} &= 5.229 - .547 (COP)_i - .425 (NEU_i - NEU) + .329 (TEF_i - TEF) + \zeta_{ii} \\ \eta_{Si} &= .122 + .187 (COP)_i + .066 (NEU_i - NEU) - .107 (TEF_i - TEF) \\ &\quad + .046 (SST_i - SST) + .020 (SSS_i - SSS) + .003 (SSF_i - SSF) + \zeta_{Si}\end{aligned}$$

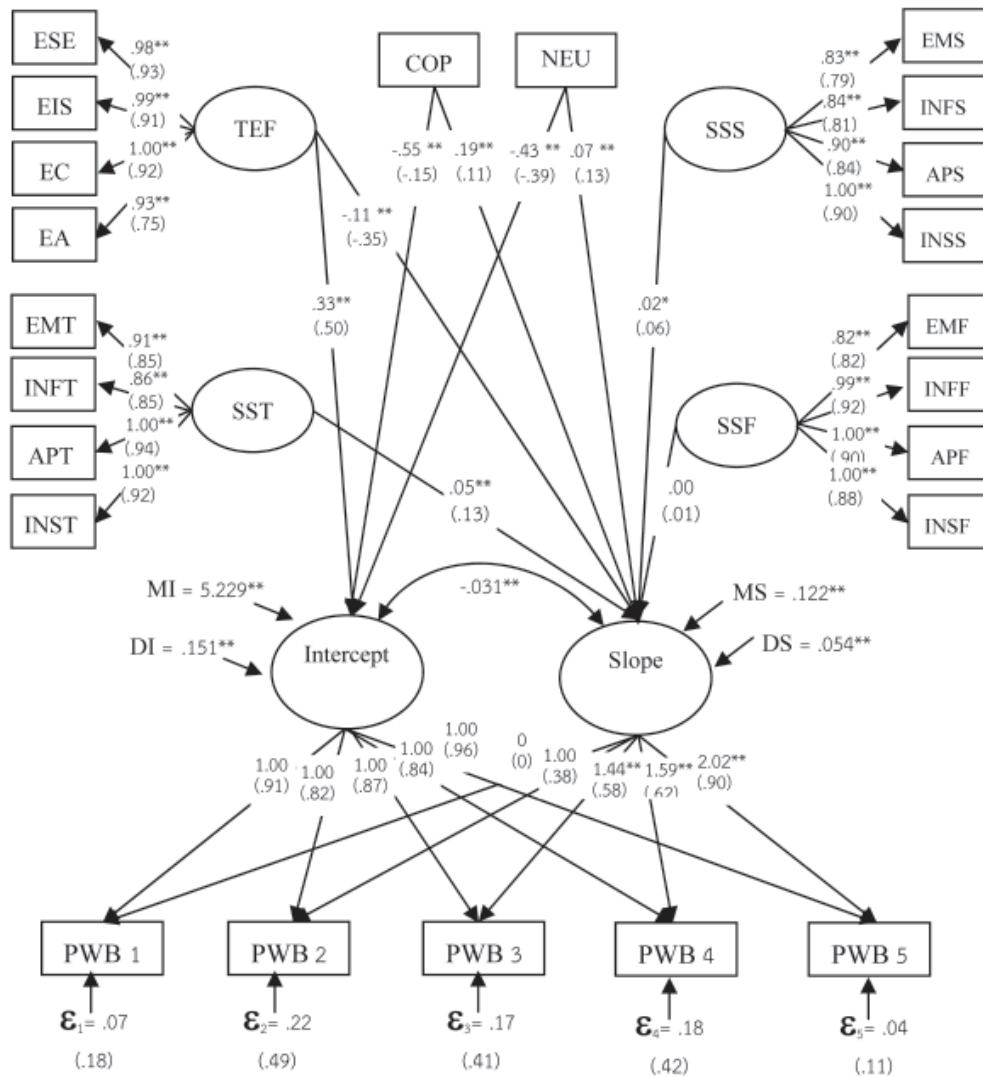
เมื่อนำผลการวิเคราะห์มาเขียนเป็นสมการพยากรณ์พัฒนาการสุขภาวะทางจิตจำแนกตามกลวิธีการเผชิญปัญหาโดยควบคุมอิทธิพลของตัวแปรทำนายอื่นๆ จะได้สมการพยากรณ์พัฒนาการสุขภาวะทางจิตสำหรับนักศึกษาที่มีกลวิธีการเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยง และนักศึกษาที่มีกลวิธีการเผชิญปัญหาแบบเชิงบวก ดังนี้

นักศึกษาที่มีกลวิธีการเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยง

Est. PWB = 4.682 + .309 (λ_{st})

นักศึกษาที่มีกลวิธีการเผชิญปัญหาแบบเชิงบวก

Est. PWB = 5.229 + .122 (λ_{st})

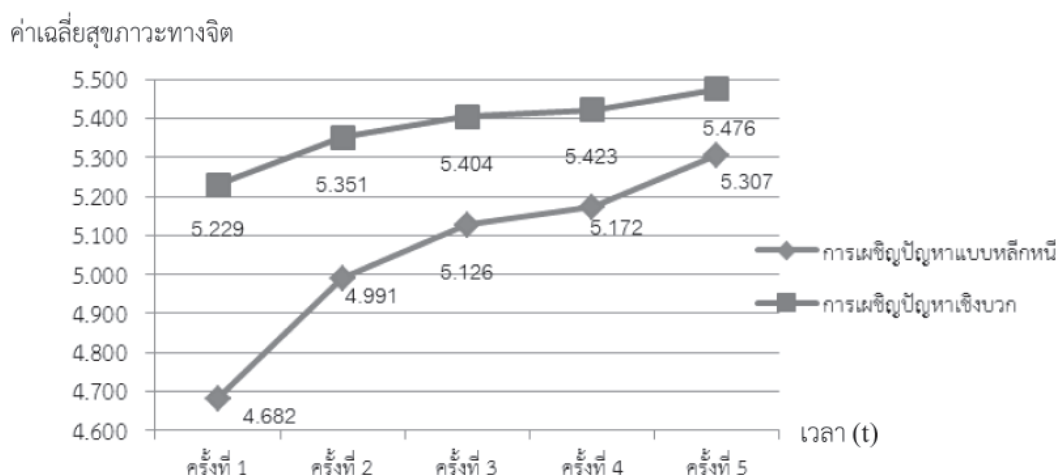

แผนภาพที่ 2 ผลการประมาณค่าพารามิเตอร์โมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงสุขภาวะทางจิตของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแบบมีเงื่อนไข

หมายเหตุ : 1) ** หมายถึง $p < .01$, * หมายถึง $p < .05$

2) ค่าที่อยู่ในวงเล็บเป็นค่ามาตรฐาน

กำหนดให้ λ_{st} แทน ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ของอัตราพัฒนาการของการวัดครั้งที่ t และเมื่อนำค่าน้ำหนักองค์ประกอบของอัตราพัฒนาการแทนค่าในสมการข้างต้นจะได้เส้นพัฒนาการ ดังแสดงในแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 แบบแผนพัฒนาการสุขภาวะทางจิตของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำแนกตามกลวิธีการเผชิญปัญหา

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่น่าเสนอ ผู้วิจัยมีข้ออภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการพัฒนาและตรวจสอบโมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงสุขภาวะทางจิตของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยผลการวิเคราะห์พบว่า นักศึกษามีพัฒนาการสุขภาวะทางจิตเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ ตลอดช่วงเวลาของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีลักษณะแบบแผนพัฒนาการไม่เป็นเส้นตรง โดยความแปรปรวนร่วมระหว่างค่าสถานะเริ่มต้นกับอัตราพัฒนาการ (RLS) มีค่าติดลบ หมายความว่า ผู้ที่มีค่าสถานะเริ่มต้นสุขภาวะทางจิตสูงจะมีอัตราพัฒนาการสุขภาวะทางจิตต่ำ หรือกล่าวในอีกนัยหนึ่งคือ ผู้ที่มีค่าสถานะเริ่มต้นสุขภาวะทางจิตต่ำจะมีอัตราพัฒนาการสุขภาวะทางจิตสูง

2. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางจิต พบข้อค้นพบที่น่าสนใจ 3 ประการ ดังนี้

2.1 ตัวแปรการเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยง และตัวแปรบุคลิกภาพมิติความไม่มั่นคงทางอารมณ์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะเฉพาะบุคคล เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางลบต่อค่าสถานะเริ่มต้น แต่กลับมีอิทธิพลทางบวกต่ออัตราพัฒนาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ หากเป็นนักศึกษาที่มีการเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยง หรือมีคะแนนบุคลิกภาพมิติความไม่มั่นคงทางอารมณ์สูงกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่ม นักศึกษาที่มีคุณลักษณะเช่นนี้จะมีสุขภาวะทางจิตในการวัดครั้งแรกต่ำ แต่จะมีอัตราพัฒนาการสุขภาวะทางจิตเพิ่มสูงขึ้นกว่านักศึกษาที่มีการเผชิญปัญหาเชิงบวกหรือมีคะแนนบุคลิกภาพมิติความไม่มั่นคงทางอารมณ์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่ม ผลการวิจัยสอดคล้องกับ Chen et al. (2009) ที่กล่าวว่า หากนักศึกษามีความเครียดอยู่ในระดับสูงเหมือนกัน นักศึกษาที่ใช้การเผชิญปัญหาเชิงบวกจะมีสุขภาวะทางจิตดีกว่านักศึกษาที่ใช้การเผชิญปัญหาเชิงลบ สำหรับตัวแปรบุคลิกภาพมิติความไม่มั่นคงทางอารมณ์ บุคคลที่มีบุคลิกภาพด้านนี้สูงมีแนวโน้มที่จะมีความคิดที่ขาดเหตุผล รวมถึงการจัดการความเครียดได้ไม่ดีนัก และจากผลการวิจัยหลายเรื่องได้ผลการสรุปที่ตรงกันว่า บุคลิกภาพมิติความไม่มั่นคงทางอารมณ์เป็นตัวแปรสำคัญในการทำนายสุขภาวะทางจิตได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Librán, 2006; Karademas, 2007) ทั้งนี้ การที่ตัวแปรการเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยง และตัวแปรบุคลิกภาพมิติความไม่มั่นคงทางอารมณ์ส่งผลทางลบต่อค่าสถานะเริ่มต้นสุขภาวะทางจิต ซึ่งเป็นการวัดครั้งแรกก่อนที่นักศึกษาจะออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู นั้นอาจเป็นเพราะนักศึกษามีความวิตกกังวลต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ แต่เมื่อนักศึกษาสามารถปรับตัวได้แล้ว จึงส่งผลให้มีอัตราพัฒนาการสุขภาวะทางจิตเพิ่มสูงขึ้น

2.2 ตัวแปรความสามารถในการปฏิบัติงานครู เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางบวกต่อค่าสถานะเริ่มต้น แต่กลับมีอิทธิพลทางลบต่ออัตราพัฒนาการ กล่าวคือ นักศึกษาที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานครูของตนเองสูงกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มจะมีสุขภาวะทางจิตในการวัดครั้งแรกสูง แต่จะมีผลต่ออัตราพัฒนาการสุขภาวะทางจิตลดลง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Aelterman et al. (2007) พบว่าการรับรู้ความสามารถของตนมีอิทธิพลโดยตรงต่อสุขภาวะทางจิตของครู ในขณะที่งานวิจัยของ Klassen & Chiu (2010) พบว่า ครูที่มีการรับรู้ความสามารถของตนสูงจะมีความพึงพอใจในงานสูงกว่า ทั้งนี้ นักศึกษาที่รับรู้ว่าคุณมีความสามารถในการปฏิบัติงานครูสูง ส่งผลให้คลายความวิตกกังวลต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จึงทำให้ส่งผลทางบวกต่อมีค่าสถานะเริ่มต้นสุขภาวะทางจิต แต่การที่ส่งผลทางลบต่ออัตราพัฒนาการสุขภาวะทางจิตนั้น อาจเนื่องมาจากการออกแบบการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดให้เป็นตัวแปรที่ไม่แปรเปลี่ยนไปตามเวลา (time-invariant covariates) โดยเป็นการวัดตามการรับรู้ของนักศึกษาก่อนที่จะรับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งความสามารถในการปฏิบัติงานครูอาจเปลี่ยนแปลงไปเมื่อนักศึกษาได้เข้ารับการฝึกประสบการณ์แล้ว

2.3 ตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมจากครูพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางบวกต่ออัตราพัฒนาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ นักศึกษาที่มีประเมินว่าตนเองได้รับการสนับสนุนจากครูพี่เลี้ยง หรืออาจารย์นิเทศก์ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพสูงกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่ม

จะส่งผลให้มีอัตราพัฒนาการสุขภาวะทางจิตเพิ่มสูงขึ้น แต่ทั้งนี้กลับไม่พบอิทธิพลของตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนนักศึกษา การที่นักศึกษาในกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์สูง แสดงให้เห็นถึงสัมพันธภาพทางสังคมที่ดี ได้รับความอบอุ่นเป็นมิตร การดูแลเอาใจใส่ การให้กำลังใจ การได้รับความช่วยเหลือ หรือข้อมูลป้อนกลับที่เป็นประโยชน์ต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จึงส่งผลทางบวกต่อพัฒนาการสุขภาวะทางจิต ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Arulrajah & Harun (2000), Chambel & Curral (2005) และ Ilies et al. (2010) ที่พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางบวกต่อสุขภาวะทางจิตเช่นกัน ทั้งนี้การที่การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนนักศึกษาไม่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะทางจิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั้น อาจเป็นเพราะด้วยวัยวุฒิและคุณวุฒิที่ใกล้เคียงกัน หรืออาจเป็นเพราะการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทำให้นักศึกษาที่สนิทสนมคุ้นเคยหรืออยู่ในสาขาวิชาเอกเดียวกันต้องกระจายตัวไปอยู่คนละสถานศึกษา จึงไม่อาจให้การสนับสนุนต่อนักศึกษาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้อย่างมากพอที่จะส่งอิทธิพลต่อสุขภาวะทางจิต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถาบันผลิตครูควรเตรียมความพร้อมให้แก่นักศึกษา ทั้งในการปรับบุคลิกภาพของนักศึกษาให้สามารถควบคุมอารมณ์ให้มั่นคง และความสามารถในการปฏิบัติงานครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถด้านการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกอบอาชีพครู (พูนทรัพย์ นาคานาคา และคณะ, 2551) โดยอาจนำรูปแบบการเรียนรู้แบบคู่คิดคู่ปรึกษามาปรับใช้ในการฝึกทักษะการปฏิบัติงานครู (จิตาพร เขียนวงษ์ และ มนสภรณ์ วิฑูรเมธา, 2555) เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจในความสามารถในการปฏิบัติงานครูให้แก่นักศึกษา

1.2 ครูพี่เลี้ยงถือได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อนักศึกษาระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ทั้งในเชิงวิชาการและสุขภาวะทางจิตของนักศึกษา ด้วยเหตุนี้โรงเรียนร่วมฝึกประสบการณ์วิชาชีพควรคัดเลือกครูพี่เลี้ยงที่มีความสามารถ ให้ความอบอุ่นเป็นมิตร ดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจ มีความเสียสละพร้อมที่จะอุทิศเวลา ให้ความช่วยเหลือ เป็นที่ปรึกษาหรือให้ข้อมูลป้อนกลับที่เป็นต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อที่จะให้นักศึกษาครูได้มีโอกาสใกล้ชิด ได้เรียนรู้ความเป็นครูจากต้นแบบที่มีคุณภาพ สามารถปฏิบัติหน้าที่ของครูที่ดีต่อไป

1.3 อาจารย์นิเทศก์ควรร่วมมือกับครูพี่เลี้ยงในการให้การสนับสนุนนักศึกษาในการฝึกประสบการณ์การวิชาชีพครู ออกนิเทศการสอนอย่างครบถ้วนตามกำหนด ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และร่วมแก้ไขปัญหานักศึกษาตามความเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการสุขภาวะทางจิตของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยศึกษาเฉพาะปัจจัยคัดสรรซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรในการศึกษา

ครั้งนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าสถานะเริ่มต้นและอัตราพัฒนาการสุขภาวะทางจิต ได้ร้อยละ 50.6 และ 17.8 ซึ่งน่าจะยังมีปัจจัยอื่นๆ อีกที่สามารถนำมาใช้อธิบายความแปรปรวนของค่าสถานะเริ่มต้นและอัตราพัฒนาการสุขภาวะทางจิตสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป เช่น สภาพแวดล้อมทางสังคมและทางกายภาพภายในสถานศึกษา การมีส่วนร่วมในสังคม เป็นต้น (สุรเมศวร์ ฮาซิม, 2553)

2.2 ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดให้ทุกตัวแปรเป็นตัวแปรที่ไม่แปรเปลี่ยนไปตามเวลา ซึ่งจะมีการวัดตัวแปรเหล่านี้เพียงแค่ครั้งเดียว แต่ในสภาพความเป็นจริงตัวแปรความสามารถในการปฏิบัติงานครู ตัวแปรการสนับสนุนทางสังคม อาจเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งหากกำหนดให้ตัวแปรเหล่านี้ตัวแปรอิสระชนิดที่แปรเปลี่ยนตามช่วงเวลาการวัด (time-varying) โดยมีการเก็บข้อมูลไปพร้อมๆ กับการวัดสุขภาวะทางจิต น่าจะทำให้ได้สารสนเทศที่มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัย. (2553). *คู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์*. สืบค้นเมื่อ 13 สิงหาคม 2553, จาก <http://pd.edu.ku.ac.th/pdedu/index.php?topic=10.0>
- ขวัญเรือน แสงเงิน. (2546). *ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพและความดึงดูดทางกายภาพกับสถานภาพทางสังคม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาจิตวิทยาสังคม คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิตาพร เขียนวงษ์ และ มนสรณ์ วิฑูรเมธา. (2555). ผลของรูปแบบการเรียนรู้แบบคู่คิดคู่ปรึกษาต่อการทำงานเป็นทีม การรับรู้ความสามารถของตนเอง และทักษะการตัดสินใจในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. *วารสารวิจัย มสส*, 4(2), 117-129.
- เปรมพร มั่นเสมอ. (2545). *การปรับตัว กลวิธีการเผชิญปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิศสมัย อรทัย. (2548). *ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทที่หลากหลาย สุขภาวะทางจิต ทักษะและผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารมหาวิทยาลัยของรัฐ : การประยุกต์ใช้โมเดลสมการโครงสร้างแบบอิทธิพลย้อนกลับทุกกลุ่ม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พูนทรัพย์ นาคานาค และคณะ. (2551). การศึกษาตัวแปรที่สัมพันธ์กับความสำเร็จในการประกอบอาชีพครู. *วารสารวิจัย มสส*, 8(3) : 19-33.

- สุนทรพจน์ ดำรงค์พานิช. (2554). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดศรีสะเกษ : โมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง. วารสารการวิจัยสังคมศาสตร์ ประจำปี 2554, 21-40.
- สุภาพรรณ โคตรจรัส และชุมพร ยงกิตติกุล. (2544). *การวัดการเผชิญปัญหา*. กรุงเทพฯ : คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรเมศวร์ ฮาซิม, (2553). ปัจจัยที่มีผลต่อความสุขของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี. *วารสารวิจัย มสค*, 6(1), 1-9.
- หทัยรัตน์ พจนปรีชากุล. (2551). *ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการทำงานกับผลการปฏิบัติงานโดยมีสุขภาวะทางจิตใจเป็นตัวแปรแทรก*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Aelterman, A., Engels, N., Van Petegem, K., & Verhaeghe, J. P. (2007). The well-being of teachers in Flanders : the importance of a supportive school culture. *Educational Studies*, 33(3), 285-298.
- Arulrajah, A. A., & Harun, L. M. H. (2000). *Relationship of psychological well-being with perceived stress, coping styles, and social support amongst university undergraduates*. Retrieved August 18, 2010, from: <http://www.eric.ed.gov/>
- Chambel, M. J., & Curral, L. (2005). Stress in academic life : work characteristics as predictors of student well-being and performance. *Applied Psychology : An International Review*, 54(1), 135-147.
- Chen, H., Wong, Y.-C., Ran, M.-S., & Gilson, C. (2009). Stress among shanghai university students : The need for social work support. *Journal of Social Work*, 9(3), 323-344.
- Chow, H. P. H. (2005). Life satisfaction among university students in a Canadian prairie city : A multivariate analysis. *Social Indicators Research*, 70(2), 139-150.
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1992). *Revised NEO Personality Inventory (NEO PI-R) and NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI) professional manual*. Odessa, FL : Psychological Assessment Resources.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542-575.
- Diener, E., Emmons, R., Larsen R. J., & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49(1), 71-75.

- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis*. 10th ed. NJ : Pearson Education Inc.
- Ilies, R., Dimotakis, N., & Pater, I. D. (2010). Psychological and physiological reactions to high workloads : implications for well-being. *Personnel Psychology*, 63(2), 407-436.
- Karademas, E. C. (2007). Positive and negative aspects of well-being : Common and specific predictors. *Personality and Individual Differences*, 43(2), 277-287.
- Klassen. R. M. & Chiu, M. M. (2010). Effects on teachers' self-efficacy and job satisfaction : Teacher gender, years of experience, and job stress. *Journal of Educational Psychology*, 102(3), 741-756.
- Libr__n, E. C. (2006). Personality dimensions and subjective well-being. *The Spanish Journal of Psychology*, 9(1), 38-44.
- Tschannen-Moran, M., & Woolfolk Hoy, A. (2001). Teacher efficacy : Capturing and elusive construct. *Teaching and Teacher Education*, 17(7), 783-805
- Tardy, C. H. (1985). Social support measurement. *American Journal of Community Psychology*, 13(2), 187-202.
- Watson, D., Clark, L.A., & Tellegen, A. (1988). Development and validation of brief measures of positive and negative affect: the panas scales. *Journal of Personality and Social Psychology*: 54 (6), 1063-1070.
- Wright, T. A. & Bonett, D. G. (2007). Job satisfaction and psychological well-being as nonadditive predictors of workplace turnover. *Journal of Management*, 33(2), 141-160.
- Wright, T. A., & Cropanzano, R. 2000. Psychological well-being and job satisfaction as predictors of job performance. *Journal of Occupational Health Psychology*, 5(1), 84-94.
- Zullig K.J., Huebner E.S., Patton J.M. & Murray K.A. (2009). The brief multidimensional students' life satisfaction scale-college version. *Am J Health Behav*, 33(5), 483-93.

คณะผู้เขียน**นางสาวสรัญญา จันทร์ชูสกุล**

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

e-mail : bee__seeyou@hotmail.com

รองศาสตราจารย์ ดร.อวยพร เรืองตระกูล

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

e-mail : rauyporn@chula.ac.th

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลวรรณ ตังธนกันนัท

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

e-mail : tkamonwan@hotmail.com